

SXEDIO.H82

24.10.1958: Ο ΗΛΙΑΣ ΣΑΜΑΡΑΣ- Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΑΝΤΕΞΕ ΣΤΑ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΔΩΣΕ ΤΟΥΣ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΔΕΛΦΟ ΤΟΥ ΣΤΟΝ ΑΧΥΡΩΝΑ ΛΙΟΠΕΤΡΙΟΥ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΑΠΟ ΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ, ΟΠΟΥ ΤΟΝ ΜΕΤΕΦΕΡΑΝ ΟΙ ΒΡΕΤΤΑΝΟΙ, ΠΑΡΑΔΙΔΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΟΚΑ ΜΕΤΑΝΟΗΜΕΝΟΣ, ΑΛΛΑ Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΤΑΖΕΙ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑ ΤΗ ΣΥΓΓΝΩΜΗ ΠΟΥ ΖΗΤΗΣΕ ΑΠΟ ΟΛΟΥΣ

Όταν στις **2.9.1958** τέλειωσε η τετράωρη μάχη του Αχυρώνα στο Λιοπέτρι οι Αγγλοι αναχώρησαν από το χωριό χωρίς καν να μπουν στον κόπο να ειδοποιήσουν τους κατοίκους ότι ο κατ' οίκον περιρισμός είχε τερματισθεί.

Μαζί τους όμως πήραν και τον Ηλία Σαμάρα, αδελφό του Χρίστου ή Ξάνθου Σαμάρα που είχε πέσει στη μάχη του Αχυρώνα μαζί με τους άλλους τρεις: Ηλία Παπακυριακού, Φώτη Πίττα και Ανδρέα Κάρυο.

Οι Αγγλοι πήραν μαζί τους τον Ηλία γιατί αυτός ήταν ο άνθρωπος που είχε πει στους Αγγλους, ύστερα από σκληρά βασανιστήρια, ότι οι τέσσερις καταζητούμενοι, βρίσκονταν στον Αχυρώνα. Οι Αγγλοι είχαν τις πληροφορίες τους ότι οι τέσσερις καταζητούμενοι βρίσκονταν στο χωριό, αλλά δεν γνώριζαν τον ακριβή τόπο.

Ο Ηλίας μεταφέρθηκε στην Ομορφίτα στη Λευκωσία και οι Αγγλοι ειδοποίησαν τους δικούς του στις **8 Σεπτεμβρίου 1958** να του πάρουν ρούχα γιατί θα τον μετέφεραν στην Αγγλία.

Από αυτή τη στιγμή άρχισε ένα μεγάλο δίλημμα για όλη την οικογένεια Σαμάρα και για τον ίδιο προσωπικά τον Ηλία για τις επομενες ενέργειες του.

Με βαριά καρδιά η μητέρα του, μαζί με την σύζυγο του Ηλία, Δήμητρα και τον πεθερό του Λουκά Κωνσταντίνου, κατευθύνθηκαν στον αστυνομικό σταθμό στη Λευκωσία.

Αγκαλιάζοντας τη μητέρα του ο Ηλίας της είπε συντετριμένος, σύμφωνα με τον ανταποκριτή της

εφημερίδας "Εθνος" στην Αμμόχωστο (έκδοση 12.9.1958):

- Κουράγιο μητέρα. Ο Θεός είναι μεγάλος. Γρήγορα θ' ανταναμώσω τον αδελφό μου.

Οι Αγγλοι πληροφόρησαν τη μητέρα του Ηλία ότι θα τον μετέφεραν στην Αγγλία και αυτή απάντησε σταθερά κατά τον ίδιο ανταποκριτή:

- Εάν ο υιός μου έπαισε καταδικάστε τον. Προτιμώ να απαγχονισθή, παρά να μεταφερθή εις την Αγγλίαν ως προδότης...

Η τραγική μάνα πάλευε μεταξύ της αγάπης του γιου της, της τιμής της οικογένειας και του αγώνα για τον οποίο είχε θυσιάσει ο άλλος της γιος.

Αλλά και ο πεθερός του Ηλία Σαμάρα, δήλωσε στον ανταποκριτή της εφημερίδας:

- Εάν ο γαμβρός μου μίλησε, θέληματικώς προς τας αρχάς περί των τεσσάρων προσώπων, τον αποκηρύττω. Εάν όμως έδωσε πληροφορίες ακουσίως, κατόπιν βασανιστηρίων, τότε δεν εκφέρω γνώμη.

Για το ίδιο θέμα είχε γνώμη και η τραγική μητέρα του Ηλία:

- Αν ο γιός μου Ηλίας είναι αυτός, ο οποίος επρόδωσε τον αδελφόν του και τα άλλα γενναία παιδιά ή έπραξε τούτο με την θέλησιν του ή κατόπιν άλλων υποσχέσεων των δυνάμεων ασφαλείας η πράξις του ομοιάζει προς την ιστορίαν του Κάϊν και του Αβελ της Γραφής και προτιμώ να τον έθαπτα μαζί με τον αδελφόν του. Εάν όμως ωμίλησεν άθελα του και ύστερα από βασανιστήρια δεν έχω να πω τίποτε ούτε υπέρ ούτε κατ' αυτού.

Ο Ηλίας είχε πραγματικά αποκαλύψει τον χώρο όπου κρυβόταν ο αδελφός του και οι τρεις άλλοι που έπεσαν στον Αχυρώνα, ύστερα από σκληρά βασανιστήρια.

Γι' αυτό οι Αγγλοι τον μετέφεραν στην Αγγλία για να δείξουν προφανώς στα άλλα μέλη της ΕΟΚΑ ότι θα τύγχαναν προστασίας, αν αποκάλυπταν τους συνεργάτες τους.

Όμως πίστευαν οι Αγγλοι και άλλα ο Ηλίας Σαμάρας.

Η συνείδηση του τον βασάνιζε. Ήταν φιλότιμος και καλός αγωνιστής και το έφερε βαρέως γιατί δεν είχε αντέξει στα σκληρά βασανιστήρια, στα οποία είχε υποβληθεί επί δεκάωρο από τους Αγγλους.

Και η παλλικαριά του φάνηκε μέσα σε δυο μήνες, όταν μη αντέχοντας στο βάρος των ενεργειών του έφυγε από την Αγγλία και ήλθε στην Κύπρο με την απόφαση να αντιμετωπίσει τις συνέπειες των πράξεων του και παραδόθηκε στον υπεύθυνο της ΕΟΚΑ στην επαρχία Αμμοχώστου, ο οποίος με τη σειρά του ειδοποίησε το Διγενή.

Ο Ηλίας έγραψε μια "αναφορά" στον Τομεάρχη στην οποία εξιστορούσε τα πάντα-τα βασανιστήρια που υποβλήθηκε, το τι είπε στους Αγγλους σαν είχε γίνει πια ράκος και εκτός εαυτού από τα βασανιστήρια και ζητούσε ανδρίκια να τον κρίνουν τονίζοντας ότι ήταν πρόθυμος να δεχθεί την απόφαση τους, όποια και νάταν.

Τη δραματική επιστολή του Ηλία Σαμάρρα παραθέτει ο αρχηγός της ΕΟΚΑ Γεώργιος Γρίβας-Διγενής στα απομνημονεύματά του:

" Τομεάρχα,

Ορκίζομαι εν ονόματι του μόνου Παντογνώστου, του δικαίου Κριτού, εκείνου που αγαπά τους δικαίους και ελεά τους αμαρτωλούς, ότι δεν θα γράψω το παραμικρό ψέμα ή δικαιολογία γιατί ζητάω κι εγώ ο αμαρτωλός άνθρωπος του το άπειρον έλεος του, την άπειρη αγάπη του και συγχώρηση του.

Ήτανε νύκτα χαράματα της 1ης Σεπτεμβρίου. Κοιμόμουνα σπίτι μου, όταν δύο μέλη της Εθνοφρουράς με ειδοποίησαν πως είναι κέρφιοι. Αμέσως τους ρώτησα που επήγε ο υπεύθυνος του χωριού. Μου απήντησαν ότι έφυγε τρεχάτος σε μια κατεύθυνση.

Αμέσως κατάλαβα ότι έτρεξε να ειδοποιήσει την ομάδα των ηρώων μας. Εγώ με τους άλλους δύο προσπαθήσαμε να φύγουμε κατά την διεύθυνσιν του χωριού, του ΒΥΖΑ. Δεν μπορέσαμε να επιστρέψουμε πίσω. Αμέσως έτρεξα και συναντήθηκα με τους ήρωας που ήταν έτοιμοι για εξόρμησιν.

Με διέταξε ο ΑΙΤΩΛΟΣ ν' ανέβω στο αυτοκίνητο που ήταν και οι άλλοι. Ανέβηκα. Δεν πήγαμε πολύ τόπο και ο ΟΘΩΝ επέμεινε τόσο πολύ που κατεβήκαμε από το αυτοκίνητον.

Δεν του άρεσε να μείνουμε στο αυτοκίνητον του ΟΘΩΝ, όπως και του ΒΥΖΑ, ενώ ο ΑΙΤΩΛΟΣ επέμενε με το επιχείρημα: "Είναι φεγγαρκά, θα τρέξη το όχημα και μεις να ανοίξουμε πυρ και θα σπάσουμε τον κλοιόν. Μη φοβάστε. Ο θεός είναι μαζί μας".

Δεν του άκουσαν και κατεβήκαμε κάτω, ακριβώς στα τελευταία σπίτια έξω από το χωριό. Τον σωφέρ τον διέταξαν να προχωρήσει μόνος του. Μου είπαν να πάω με τον σωφέρ. Τους είπα ότι θα μείνω κοντά σας. Τον σωφέρ τον συνέλαβαν, δεν ξέρω πως.

Μόλις κάναμε πεντέξι βήματα μας είπε ο νέος ο ΨΗΛΟΣ. "Ε, τον έναν εγγλέζον πέσετε, θα μας βάλει". Του απαντήσανε ότι είναι σκύλος, αλλά ευθύς ακούσαμε του μαγαζού του όπλου του που το διόρθωνε γιατί ήσαν πολύ κοντά. Ζήτημα μισής σκάλας, αμέσως πέσαμε όλοι και άνοιξαν πυρ πρώτος ο ΨΗΛΟΣ. Αμέσως σώπασε το όπλον του εχθρού. Είμαι βέβαιος πως τον σκοτώσαμε, αλλά μας βάλανε παντού, γύρω από τα σπίτια και μπροστά μας, που ήταν αδύνατο να φύγουμε. Αμέσως ο ΨΗΛΟΣ διέταξε υποχώρησιν, προς το χωριό. Υποχωρήσαμε κανονικά και δεν είχαμε κανένα θύμα εκεί.

Δόξα τω θεώ τομεάρχα. Ηθελε να με τιμωρήσει πολύ σκληρά, γιατί αι σφαίραι μου κρούσαν τα μαλλιά. Σχεδόν τα κομμάτια των πετρών μου κτύπησαν το κεφάλι. Δεν μ' έπιασε μια να πέσω τιμημένος. Ηθελε να με τιμωρήσει σκληρά.

Φθάσαμε σε ένα σπίτι δικού μας, ο οποίος φοβήθη και γι' αυτό δε μείναμε εκεί. Καταλήξαμε στο γνωστό μέρος που έμεναν, ο οποίος τους εδέχθη προθύμως. Τον ρώτησα τι θα κάμωμε. Μου απήντησεν ο ΑΙΤΩΛΟΣ να μείνω μαζί τους. Ημουν πρόθυμος. Δεν δέχτη όμως ο ΒΥΖΑΣ. Ακολούθησε λογομαχία. "Θα μείνη" έλεγεν ο ΑΙΤΩΛΟΣ, ο δε ΒΥΖΑΣ "Όχι δεν θα μείνη". Ο

ΑΙΤΩΛΟΣ επέμενε στο τέλος πειθάρχησε στον ΒΥΖΑΝ. Τον ρώτησα πού να παώ εγώ τώρα.

" Να πας στην τελιάν και μην φοβάσαι. Ο Θεός είναι μαζί μας", μου είπε ο ΒΥΖΑΣ και ο ΑΙΤΩΛΟΣ. (Τελιά ή στα τέλια ήταν κυρίως η φράση δηλαδή στον περιφραγμένο χώρο που δημιουργούσαν οι βρετανοί σε κάθε χωριό, κυρίως στο γήπεδο, και εκεί μεταφέρονταν όλοι οι άνδρες των χωριών από ηλικία **12** μέχρι **60** χρόνων, για έλεγχο των ταυτοτήτων τους αλλά και για διεέργεια έρευνας στα σπίτια τους όπου έμεναν μόνο οι γυναίκες).

Προτού φύγω μου είπαν ότι πολύ πιθανόν να φύγουν και εκείνοι από εκεί, αλλά δυστυχώς, για μένα, δεν έφυγαν.

Εφυγα από εκεί και κατευθύνθηκα στο σπίτι μου για να αλλάξω ρούχα. Αμέσως άλλαξα γνώμη κι εστράφηκα πίσω και προσπάθησα για τρίτη φορά να σπάσω τον κλοιό. Επεσα σχεδόν πάνω στους εχθρούς, οι οποίοι με αντελήφθησαν, αλλά δεν με είδαν. Ρίψανε μια φωτοβολίδα. Δεν με είδαν διότι ο τόπος που έπεσα ήταν λούκκωμα και είχε αγκαθιές μπροστά.

Όταν έσβυσε η φωτοβολίδα γύρισα έρποντας και μπήκα στο χωριό. Με είδαν δυο χωριανοί και μου είπαν να κρυφτώ κάπου.

Πού όμως δεν μου είπαν, δεν θυμούμαι. Πάντως πήγα σπίτι μου άλλαξα ρούχα και σκεφτόμουν τι να κάμω, να πειθαρχήσω στην διαταγή τους ή να κουρέψω το μουστάκι, να ντυθώ γυναίκα.

Ο καημένος ο πατέρας μου μου έλεγε: "Αν σε ανακαλύψουν γιατί μ' αυτήν την μάχη θα ερευνούν τα πάντα και τους πάντας και τις γυναίκες".

Σημειωτέον ότι την ταυτότητα μου την έχασα, δεν ξέρω πού. Αν ντυνόμουν γυναίκα και μου ζητούσαν ταυτότητα, πάλε του κάκου. Σκέφθηκα να κρυφτώ κι' εγώ μες σε κανένα σπίτι. Αλλά γιατί δεν μου είπαν, έλεγα, να κρυφτώ; Αν με εύρουν άοπλο θα με πιάσουν και θα είναι χειρότερα μου.

Μ' αυτές τις σκέψεις απεφάσισα να κάμω ό,τι μου

είπαν: Πήγα στην τελιάν απ' όπου συνελήφθηκα, μετά τες 8 το πρωί και με είχαν απλωμένον σ' άλλην τελιάν με τον Λάζαρον Μιλτιάδου και τον γέρον τον Μάτσιαρον μέχρι τες 10 περίπου που μας πήραν στον σταθμόν Παλαιάς Αμμοχώστου.

Μας είχαν με τα χέρια στον τοίχο καμμιάν ώραν περίπου, όπου μας φώναξαν και άρχισε το φρικτόν βασανιστήριο μου. Μ' έβαλαν σε μιαν καρκόλαν (κρεβάτι) γυμνόν μόνον με το παντελόνι. Με έβαλαν ανάσκελα, μου κελέψιασαν (έδεσαν με χειροπέδες) τα χέρια ένα από τη μιαν πάνταν (πλευράν) και ένα από τη άλλην. Το ίδιο και στα πόδια. Με ρώτησαν πρώτα αν θα τους πω με το καλόν προτού αρχίσουν τα βασανιστήρια σου.

"Θα μας πης που πήγαν εκείνοι που κάμαν την μάχην, πού είναι τα κρησφύγετα, πού είναι τα όπλα και πού είναι οι πόμπες και ποια είναι τα μέλη και πού έπαιρναν τον σύνδεσμον με το αυτοκίνητον που πιάσαμεν μέσα ένα φίλον σου".

Τους απάντησα ότι δεν ξέρω τίποτε από όσα με ρωτάτε. Οι βασανιστές μου ήσαν πέντε, δυο Αγγλοι και τρεις Τούρκοι. Τότε άρχισεν ο Αγγλος βασανιστής Ριτς να με κτυπάει στο στομάχι, ενώ οι άλλοι βάζανε γάντια στα χέρια τους για να μη αφήσουν σημάδια.

Άρχισαν όλοι μαζί να με κτυπούν, δύο στην κεφαλήν, μες στον ύπνον, (στον κρόταφο) μες στ' αυτιά και δυο μες στο στομάχι και ο πέμπτος να με τραβά από τα γεννητικά όργανα.

Δεν θυμάμαι πόσην ώραν βάσταξε αυτό το παιχνίδι, γιατί ζαλίστηκα, μώρησα (έχασα τις αισθήσεις μου, δεν αισθανόμουν, δεν μπορούσα να κινηθώ ή να αντιδράσω). Πάντως κουράστηκαν και κάθησαν να ανάψουν τσιγάρο.

Οταν ήπιαν το τσιγάρο τους, ήρθαν και οι πέντε επάνω μου. Θυμούμαι καλώς. Οι δύο έφυγαν και εγύρισαν με έναν τενεκέν και μιαν κούζαν (κανάτα) και ένα ρούχο άσπρο μεγάλο και όχι πολύ παχύ. Τα δε αγγεία τους που φέραν περιείχαν νερό. Φέρανε και

καντήλες (ποτήρια).

Τότε μου έδεσαν το ρούχον στον λαιμόν και το έφεραν απάνω από την κεφαλήν μου, ούτως ώστε δεν εφάινετουν καθόλου η κεφαλή μου.

Δεν μπορούσα να αναπνεύσω. Ενας από αυτούς μου κράτα την μύτην και έτσι αναγκάζεσαι να ανοίγης το στόμα σου διά να αναπνεύσης. Ο άλλος μου έγυρνεν νερόν συνέχεια, ούτως ώστε, αντί αέραν, (να παίρνεις) νερόν.

Επιχείρησα πολλές φορές να κλείσω το στόμα. Το έκλεια για να πεθάνω για να μην παίρνω ούτε αέραν ούτε νερόν, αλλά οι άλλοι δύο ο ένας με τράβαν από τα γεννητικά όργανα και ο άλλος μου τσίλλαν (πίεζε) με όλην την δύναμιν του μέσα στο αρφάλιν (αφαλό).

Ήταν αβάστακτοι οι πόνοι, που αναγκαζόμουν να ανοίξω το στόμα μου να φωνάξω. Δεν ξέρω πόσες φορές έχασα τις αισθήσεις μου και πόσες φορές έστρεψα. Πάντως και πάλιν τους κούρασα χωρίς να πω τίποτε. Αλλά πολύ ολίγες δυνάμεις, της αισθήσεως μου, μου είχαν μείνει.

Όταν αναπαύθηκα και ήρθαν για τρίτην φοράν γέμισαν πάλιν τα αγγεία τους και άρχισαν. Ενας όμως δεν ήρθε. Όταν ήρθε ήμουν ήδη το βασανιστήριον.

Σε μια στιγμή που κατάλαβαν πως θα πεθάνω, διότι δεν είχα πλέον δυνάμεις να αναπνεύσω, μου αφήρεσαν το ρούχο για να μη πεθάνω. Τα μάτια μου ήταν θολά. Δεν διέκρινα καλά. Με επλησίασεν ο αρχιβασανιστής Ριτς και μου είπεν: "Τώρα, θα πης θέλεις δεν θέλεις".

Του απάντησα δεν ξερω τίποτε, πως θα σας πω.

"Ξέρεις και ξέρεις και πολλά μάλιστα" μου είπε. Και άρχισαν να με κτυπούν πάνω στο κεφάλιν. Όταν ήρθαν να μου βάλουν το ρούχο διέκρινα το νερόν της καντήλας να είναι άσπρον σαν γάλαν, όχι όμως τόσο πηχτό και όχι τόσο άσπρον. Δεν επιμένω τομεάρχα μου, πως ήταν σκόνη, γιατί τα μάτια μου ήταν θολά. Πάντως πρέπει να ήταν γιατί έχασα από εκείνην την στιγμήν σχεδόν τελείως τες αισθήσεις μου.

Εχασα το θάρρος μου και την αποφασιστικότητα μου και έτρεμα ολόσωμος. Αρχισα να φοβάμαι. Εν τω μεταξύ τα βασανιστήρια συνεχίζανε χωρίς διακοπή και άρχισε το μοιραίο, τους ομολόγησα κάτω από το ρούχον το σπίτιν που έμεναν. Τους είπα ότι δεν ξερω εγώ πού είναι τα όπλα, αλλά ο Χρήστος και ο Παντελής και ο Λάζαρος και ότι ήξερε και ο γέρος Μάτσιαρος.

Τότε με πήραν μπροστά στον Μάτσιαρον και του έλεγα να τους τα δώση και ξέρη που είναι. Αφού μου έλεγες πως ηύβρες έναν όπλον και σου είπα να το βάλης εκεί που είναι τα άλλα.

Ο γέρος όμως φάνηκε ήρως. "Δεν ξέρω τίποτα" έλεγε. Τον άφησαν και μου άρχισαν εμένα. Εσύ ξέρεις, αυτός δεν ξέρει. Τότε τους είπα. Επάρτε με να σας δώσω όπλα και να σας δείξω και κρησφύγετα.

Αυτοί ήθελαν το κρησφύγετον που είναι μέσα εκείνοι γιατί δεν πίστευαν πως δεν ήταν σε σπίτιν. Τότε τους πήρα στο χωριό.

Αφού ήξεραν ότι δεν ξέρω τίποτε να τους γυρίσω να τους πω κάμποσα ψέματα.

Τους πήρα στου καπετάνιου. Ηξερα ότι το κρησφύγετον το χαλάσαμε. Δεν ηύραν τίποτε και έτσι άρχισαν να με βασανίζουν.

Αλλά εν τω μεταξύ νύχτωσεν για καλά. Τους πήρα σ' ένα χωράφι, που ήξερα πως είχε κάσια. Δεν την ηύραν, γιατί τόξερα πως δεν υπάρχει.

Τότε βασανίστηκα φρικτά μες το χωράφιν.

Τους είπα να με αφήσουν και να τους εύρω πόμπες. Με άφησαν. Ηξερα που είχεν δεκαέξι πόμπες με τέσσερις κασιούδες. Τους παράδωσα οκτώ. Δεν ξέρω τίποτε άλλον, τους λέω, αυτές είναι της πολιτοφυλακής και τις ξέρω. Την κάσιαν όφτιζιαιρην (κενήν), δεν με πήραν. Μου είπαν αύριον που ναν' μέρα. Μου είπαν να τους δείξω το σπίτι του τάδε δηλαδή εκεί που ήσαν οι τέσσερις ήρωες.

Ηλπίζα μια και δεν μ' άφησαν, έλεγα τότε από μέσα μου δεν πρέπει να μείνουν εδώ για να μην ξέρω, αλλά δυστυχώς έμειναν εκεί.

Τους το έδειξα και εφώναξαν τον ιδικοκτητήν

και τον ρώτησαν. Αρνήθη. Με πήραν μπροστά του και του είπα εψές, που την αυκήν ήρθαμεν έσω σου και μας είπες να μείνουμε μες το άσιερον. Τώρα αρνιέσαι;

Και πάλιν αρνήθη. Τον συνέλαβαν εκείνον. Επλησίασεν ο αρχιβασανιστής την πόρταν και τους φώναξεν να βγουν έξω. Δεν πήρεν απάντησιν. Και έφυγαν απ' εκεί, αλλά έβαλεν στρατόν και έγλεπεν γυρόν του σπιτιού.

Με πήραν στην αυλήν του σχολείου, όπου με βασάνισαν και πάλιν. Τότε τους γύρισα ακόμα ένα σπίτι και σ' ένα σπήλαιον, ίσως τους παραπλανήσω. Θα κόντεβεν μεσάνυκτα όταν πια με κρέμασαν πας ένα αυτοκίνητον τελιάρικον μεγάλον και μ' έβρεξαν νερόν και μ' άφησαν. Δεν ήμουν για νάμαι ειλικρινής κρεμασμένος. Καθόμουν στο κάθισμα και τα σιέρκα μου κελεψιασμένα ποτανιστά (δεμένα με χειροπέδες τεντωμένα) στα κάγκελλα. Όταν αντιλήφθηκαν ότι κοιμήθηκα με κτύπησαν με βέρκαν και εξύπνησα και συνέχισεν ως το γέννημαν του ήλιου έτσι.

Σημειωτέον ότι την νύχταν τους έδειξα το σπίτιν του Χρήστου και δεν τον ηύραν και τους είπεν η μάνα του είναι στην χαρτωμένην. Τότε μου είπαν να τους δειξω το σπίτιν και τους το έδειξα και συνέλαβαν τον Χρήστον και τον πήραν στην αυλήν του σχολείου, όπου τον βασάνιζαν γιατί άκουα τες φωνές του.

Όταν εξημέρωσεν με πήραν να βρούμε τα όπλα. Φυσικά ηύραν κάσιαν όφτιζιαρην (κενήν). Αλλά βασανίστηκα και εκεί πολλά. Με πήραν στο χωριό και τους έδειξα το σπίτι του Παντελή, όπου τον συνέλαβαν και μας ωδήγησαν στο σχολείον, όπου μου είπαν να πω στον Παντελή να τους δώση όπλα.

Είπα στον Παντελή αν ξέρη που είναι να τους τα δώση. Είπεν, δεν ξέρω τίποτε. Δεν θυμούμαι καλά αν μίλησα άλλον με τον Παντελήν. Πάντως εκεί που τον έβλεπα και θυμάμαι, του έδωσαν μια γροθκιάν στο στομάχιν και του είπαν να μας πης που είναι ή όχι., Και τους επήρε και τους έδειξε τες χαρτούτσικες όπως μου έλεγε, ένας τούρκος βασανιστής.

Μας πήραν μαζί στο Βαρώσιν όχι μέσα στην Αμμόχωστον στο Σπέσιαλ Μπραντς όπου ήρθε ο Γιακουμής και ρώταν τον Παντελή αν ξέρη και δεν λαλεί.

Απάντησεν δεν ξέρω. Ο,τι ήξερα τους τάδωσα. Αυτός ξέρει. Εγώ έλεγα δεν ξέρω. Τέλος μας πήραν σιν Αμμόχωστον όπου πήγα μπροστά στον Χρήστον και του είπαν να τους δώση τα όπλα ει δε θα μας σκοτώσουν.

Δεν θυμάμαι την διάλεκτον (διάλογον) που 'κανα με τον Χρήστον. Α... με ρώτησεν αν τους είπα αν είναι υπεύθυνος και ξέρεις για τα όπλα. Του είπα ναι. Μου θύμωσε και μου είπε να τους δώσω εγώ όπλα τούτους.

Οταν επέμενα εγώ πως ήξερα, μου είπε "τα βάρη όλα πάνω σου". Του είπα "ναι Χρήστο, εσύ δεν φταίεις εγώ φταίω". Δεν ξέρω αν τους επαράδωσεν όπλα, γιατί με έφυγαν εμένα, Μ' έκλεισαν στην φυλακήν. Από την φυλακήν μ' έβγαλαν όταν θα με έπαιρναν στην Ομορφίταν. Το δείλις από εκεί στην Αμμόχωστον μου τόπε ο αρχιβασανιστής πως τους σκότωσαν.

Δεν είπα τίποτε. Ημουν σαν τον πελλόν. Ο νους μου από την Δευτέραν τάραξεν. Ναι, Τομεάρχα μου. Σαν άκουσα πως πέσανε και δεν υπήρχαν πια, τότε δεν ξέρω και εγώ πως δεν πέλλανα τέλεια.

Αλλά ας συνεχίσω. Με πήραν στην Ομορφίταν. Τρίτη δυσμάς ήλιου (κατά το ηλιοβασίλεμα) έμεινα εκεί μέχρι της Πέμπτης ότε και έγγραψα στην γυναίκα μου να ρθη να με βρη.

Μου είπαν εκείνοι να ρθη και να μείνη για να πάη μαζίν μου στην Αγγλίαν. Ηρθεν, αλλά της είπα να μην έρθη και έτσι αρνήθηκεν την πρώτην φοράν, γιατί δεν ηθελα να πάω στην Αγγλίαν.

Οταν αρνήθηκεν και αρνήθηκα και εγώ με γύμνωσαν με έκλεισαν στον απόπατον (αποχωρητήριο) και μού 'παν να πάρουν άδειαν που τον Κυβερνήτην να με πάρουν Πύλαν, αφού θέλεις να πας εκεί...

Οταν μ' έκλεισαν εκεί.

Τομεάρχα, δεν μπορώ να σου περιγράψω τον πόνον μου, τον πόνον της καρδιάς μου που είχεν και έχει.

Τους φάναξα και άνοιξαν και είπα στον Ριτς πως θα πάω στην Αγγλίαν με τη γυναίκα μου.

Έτσι με την συνέλαβαν την άλλην μέρα και την έφεραν. Γιατί τους είπα πως θα πάω θα με ρωτήσετε. Μου πέρασε η ιδέα μήπως με βασανίσουν. Ξέρω τόσα και τόσα ακόμα. Πρέπει με κάθε θυσίαν να φύγω από τα σιέρκα τους, σκέφτηκα. Και έτσι μας έκλεισαν στο σπίτι του Μαηκάου, δεν ξέρω πού ακριβώς είναι, είναι κοντά στον δρόμο της Κερύνειας, πόξω που τον στρατώνα. Εμέναμε εκεί παραπάνω που ένα μηνά, όπου τζιαι φύαμεν στες 7 του Οκτώβρη για την Αγγλία.

Μόλις έφτασα εκεί με παρέλαβεν η κουνιάδα μου. Εκαμα 17 ημέρες και εστράφηκα. Εφθασα την Δευτέραν η ώρα δύο τρεις στο χωριό και συνελήφθην 4 έως τεσσερισήμισυ.

Τομεάρχα και Θεέ μου. Συγχωράτε μου, αν μου διέφυγε καμμιά λεπτομέρεια, καμμιά φράσις που αντάλλαξα με κανένα. Πάντως νομίζω πως τα έγγραφα όλα. Τομεάρχα μη με βασανήτε (Βασανίζετε) περισσότερο. Ο,τι θα κάμετε, κάμετε το μια ώρα γρηγορώτερα, γιατί δεν μπορώ να αναπνεύσω.

Τα στήθη μου με βαραίνουν, η ζωή μου είναι βαρεία. αρκετά. Τομεάρχα, αρκετά υπόφερα: πόνους, θλίψιν και καημούς. Δόξα τω Αγίω Θεώ, δόξα σοι. Δεν ξερω, αν ο Θεός θα επιτρέψη να πεθάνω, αλλά (αν) θα πεθάνω, τομεάρχα, μην μου στερήσετε την εξομολόγησιν και το να δώ τους δικούς μου και τους τάφους εκείνων γιατί θέλω να κλάψω από χόμα τους και τα δάκρυα μου να τα βρέξουν για να ξεφουσκώσουν τα πονεμένα μου στήθη και να ελαφρώση η βαρειά ψυχή μου.

Τομεάρχα, είσαι κι εσύ άνθρωπος και θα ξέρης από πόνο και προσβολήν. Δεν έχω μούτρα, αγαπητέ μου αδελφέ, εν Χριστώ, δεν έχω ούτε να ζητήσω εκδίκησιν, δεν έχω καμμιάν εμπιστοσύνην πλέον. Με το δίκαιον σας. Τομεάρχα, αδελφέ, εν Χριστώ, προσευχήθου. Πες δυο λόγια και συ για την μαυρισμένην και αμαρτωλόν ψυχήν μου. Προσευχήθου, αδελφέ, γιατί ο κύριος, μας

λέγει. "Πολλά ισχύει η δέησις, δικαίου επί αμαρτωλού".

Κάμετε το καθήκον σας για μένα, αδελφέ μου και μην σκεφθήτε τίποτε. Θάθελα να ζήσω να εργασθώ για τον θεόν. Αλλά αν ο θεός και η πατρίς δεν μου επιτρέψουν γεννηθήτω το θέλημα τους επί του αμαρτωλού παιδιού τους.

Θέλω να γράψω πολλά, αδελφέ μου. Θέλω να πω τον πόνον μου, αλλά αν μου δοθή ευκαιρία σου γράφω. Τώρα κουράστηκε αρκετά το μυαλόν μου και το αδύνατον σώμα μου, Γράψε μου αν θέλης να σου γράψω ονομαστί τα ονόματα που ζητούν οι Άγγλοι από το χωριό μου και εκείνα που εγώ ο λιποτάκτης, είπα.

Τομεάρχα, αν η πατρίς με εύρη ένοχον θανάτου, μην διστάσης γιατί το να ζω θα υποφέρω περισσότερο, μου γλυκαίνουν τον αβάστακτον καημόν μου τα μικρά μου παιδιά.

Φίλε αδελφέ, αν δεν τα ξαναδώ, προστάτευσε τα και μίλα τους σαν πατέρας και παρηγόρησε τα, ιδιαιτέρως τον γιον μου, τον Παρασκευά, που τον βλέπω κάθε στιγμήν μπροστά μου.

Τομεάρχα, σου εύχομαι ο θεός να σε φυλάη από καθε κακό και να βάλη το χέρι του και οδηγήσετε το τσακισμένο καράβι μας εις τον λιμένα της πανώριας λευτεριάς.

Εύχομαι επίσης εις όλα τα μέλη ειρήνην και φρούρησιν από τον θεόν πατέρα μας.

Και ένα άλλο: Παρά να πέφτουν τα χέρια του εχθρού, να πέφτουν ένδοξοι και τιμημένοι. Διαφωτίστε τους να κάμουν το καθήκον τους και ιδιαιτέρως, το θέλημα του Θεού για να μην τους τιμωρήση σαν κι εμένα.

Περιμένω οδηγίες σας, το ανάξιον τέκνον σας
Εκδότης (σημ: Ηλ. Σαμαρά).

Την επιστολήν του Ηλία προς τον Τομεάρχη συνόδευσε και μια άλλη δραματική επιστολή του αδελφού του Ηλία, καθηγητή, που έδειχνε όλο το μεγαλείο της τραγικής οικογένειας που τόσο άσχημο

παιχνίδι της είχε παίξει η μοίρα, σύμφωνα με τον στρατηγό Διγενή (Απομνημονεύματα) ανέφερε στην επιστολή του ο αδελφός του Ηλία:

"Είμαι πραγματικά πολύ συγκινημένος την στιγμή αυτήν, διότι θα αναφερθώ εις μίαν πραγματικώς ηρωϊκήν πράξιν. Διότι μόνον ηρωϊκή μπορεί να χαρακτηρισθή η πράξις αυτή του περί ου ο λόγος. Το να φύγη -δραπετεύσει καλύτερον- από την χώραν της εξορίας του, να περάση θέλασσας και χώρας διά να ρθη να παραδοθή που; εις τον θάνατον. Το γεγονός τούτο, αυτό καθ' εαυτό, αποτελεί κατ' εμέ πράξιν πιστεύω και έχει την αξίαν ηρωϊκής ενεργείας.

Πολλοί φίλοι μου όταν χθες το έμαθαν και το έμαθα και εγώ δεν ξέρω πως εξέφρασαν εις εμέ τον θαυμασμόν των διά το μεγαλείον της πράξεως του και διά το ύψος της πραγματικής μετανοίας του.

Δεν θα ήθελα κατ' ουδένα τρόπον να προσβάλω την απόφασιν της ημετέρας οργανώσεως, αλλά μου φαίνεται πως Χριστιανικόν θα ήτο εάν μπροστά στην συντριβήν, μπροστά στην πραγματικήν μετάνοιαν ενός, χριστιανικόν λέω θα ήτο, πως μη αντιτάξωμεν βίαν.

Πάντως οι δικοί του, είμαι εις θέσιν να γνωρίζω ότι αφογγύστως και ευχαρίστως ήθελον δεχθή οιαδήποτε καταδικαστικήν απόφασιν της ημετέρας οργανώσεως, έστω και αν αύτη είναι η εσχάτη των ποινών.

Εις τοιαύτην περίπτωσιν αν επιτρέπεται βεβαίως να ζητήσωμεν μονάχα μίαν χάριν- καλόν θα ήτο να μη φονευθή υπό μελών, αλλά να πέση οπωσδήποτε εις μίαν στηθησομένην ενέδραν.

Αν ούτε και αυτό μπορή να γίνη τότε και πάλιν σας λέω ότι οι δικοί του ως είμαι εις θέσιν να γνωρίζω, αφογγύστως θα απεδέχοντο τας αποφάσεις του Αρχηγού.

Θέλομεν όμως να ελπίζωμεν, ότι η οργάνωσις θα κωφεύση εις τας κατηγορίας ωρισμένων κακεντρεχών και ψυτοπατριωτών, οι οποίοι αφ' ενός μεν τον κατηγορούν διά προδοσίαν, αφ' ετέρου όμως στέλλουν

τα παιδιά των εις Αγγλίαν διά να γλυτώσουν εκείνοι το τομάρι των, και θέλει ενεργήσει χριστιανικώς και ηρέμως.

Θα ήθελα να είχα σύντομον απάντησιν σας. Ελπίζω να είσθε καλά, ο Θεός δε να φυλάη όλους τους κατατρεγμένους εις την ημετέραν οργάνωσιν".

Ο Διγενής φέρθηκε πολύ σκληρά (μέχρι απάνθρωπα) απέναντι στη μετάνοια του Ηλία Σαμάρα, όπως σκληρός ήταν σε όλη τη διάρκεια του αγώνα προκειμένου να τηρήσει πειθαρχία στους άνδρες του.

Χωρίς περιστροφές και χωρίς να σκέφτεται ούτε την τραγική οικογένεια του από τον ηρωικό θάνατο και του άλλου τους παιδιού αποφάσισε χωρίς περιστροφές ότι έπρεπε να εκτελεσθεί για παραδειγματισμό των άλλων αγωνιστών της ΕΟΚΑ.

Εγγραφε στον τομεάρχη της ΕΟΚΑ στην επαρχία Αμμοχώστου σε μια επιστολή από μερικές γραμμές που ουσιαστικά αποτελούσαν και την θανατική καταδίκη του Ηλία Σαμάρα:

"Δεν βλέπω ελαφρυντικά εις προδοσίαν του Ηλία Σαμάρα. Ούτος να εκτελεσθή. Η εκτέλεσις θα είναι μάθημα δι' όλους, ότι δηλαδή δεν μπορεί ο καθένας να προδίδη με την δικαιολογίαν, ότι υπέκυψεν εις τα βασανιστήρια και κατόπιν να ζητή συγχώρησιν. Το μεγαλείον του αγωνιστού είναι να μη υποκύπη προ ουδεμιάς βίας ή σωματικής κοπώσεως, πως δεν πτοείται και αντιμετωπίζει τον θάνατον προ τον σφαιρών του εχθρού".

Ο Ηλίας Σαμάρας δέχθηκε παλλικαρίσια την απάντηση του αρχηγού της ΕΟΚΑ έστω και αν σε μια στιγμή αδυναμίας, μη αντέχοντας τα βασανιστήρια, λύγισε και αναγκάστηκε να αποκαλύψει μυστικά της οργάνωσης.

Η εκτέλεση του έγινε από την ΕΟΚΑ σε λίγες μέρες...